

Τις μέρες αυτές, επισκέφθηκε την Αθήνα η βρετανίδα νομικός (με μεσανατολική καταγωγή) Αμάλ Αλαμουντίν, από την οποία η ελληνική κυβέρνηση έχει ζητήσει να την συμβουλευτεί ποιες νομικές δυνατότητες υπάρχουν για την επιστροφή των γλυπτών του Παρθενώνα από το Βρετανικό Μουσείο στην Αθήνα.

Κατά το διάστημα αυτό, η κα Αλαμουντίν επισκέφθηκε -τι άλλο- το Μουσείο της Ακρόπολης, όπου μάλιστα φαίνεται ότι στιγμιαία αποσταθεροποίησε τη μονόδρομη δυική σχέση θεάματος/ θεατή που διέπει τα μουσεία, εφόσον, σύμφωνα τουλάχιστον με ένα δημοσίευμα, η παρουσία της προκάλεσε «**παραλήρημα στους τουρίστες**».

Από την ειδησεογραφία δεν προκύπτει να επισκέφθηκε και το Αρχαιολογικό Μουσείο. Εάν το είχε κάνει, ίσως, λόγω τόσο της εντολής όσο και της καταγωγής της, να πρόσεχε μία πτέρυγα του μουσείου αυτού που στεγάζει συλλογή αιγυπτιακών αρχαιοτήτων. Η οποία μάλιστα, σύμφωνα με την **ιστοσελίδα του**, «κατέχει σημαντική θέση παγκοσμίως λόγω του πλούτου, της ποιότητας και της σπανιότητας των αντικειμένων της».

Σύμφωνα πάντα με την ιστοσελίδα αυτή, «τον πυρήνα της Συλλογής αποτελούν οι μεγάλες δωρεές δύο φιλότεχνων ομογενών από την Αίγυπτο, του Ιωάννη Δημητρίου και του Αλέξανδρου Ρόστοβιτς, που δωρίθηκαν [sic] στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο το 1880 και το 1904 αντίστοιχα».

Εάν λοιπόν, για να συνεχίσουμε το υποθετικό σενάριο, η κα Αλαμουντίν είχε πληροφορηθεί την ύπαρξη αυτής της συλλογής, και μια που η εμπειρογνωμοσύνη της, **όπως αναφέρεται**, «αφορά -με την ευρεία έννοια- το δικαίωμα στην ιδιοκτησία», θα είχε ίσως ενδιαφέρον να την ρωτήσουμε αν νομίμως ή όχι βρίσκεται η πλούσια, ποιοτική και σπάνια αυτή συλλογή στην Αθήνα.

Τη στιγμή που οι αρχαιότητες αυτές αποκτήθηκαν, από άποψη διεθνούς δικαίου η Αίγυπτος ήταν προτεκτοράτο της Βρετανικής Αυτοκρατορίας.

Οι ιδιώτες που αγόρασαν τις αρχαιότητες, («ομογενείς» με εμάς -έστω και με σλαβικό επώνυμο ο ένας- αλλά ετερογενείς προς τη χώρα και τον πολιτισμό προέλευσης των

αρχαιοτήτων), δεν έχω λόγους να αμφιβάλλω ότι ακολούθησαν τους νόμους που ίσχυαν τότε και δεν τέλεσαν αρχαιοκαπηλία. Πλην όμως, ούτε και ο 7ος κόμης του Έλγκιν παραβίασε το θετό δίκαιο: είχε την άδεια των τότε αρχών του τόπου από τον οποίο απομάκρυνε τις αρχαιότητες.

Δεν γνωρίζω ποια ακριβώς τακτική θα υποδείξει στην ελληνική κυβέρνηση η νέα της σύμβουλος· πάντως, το μέχρι τώρα βασικό επιχείρημα είναι ότι «το νόμιμο δεν είναι και ηθικό». Πιθανόν. Αν όμως αυτή η αρχή ισχύει για την αθηναϊκή συλλογή του Βρετανικού Μουσείου, θα πρέπει για την ισότητα του λόγου να ισχύει και για την αιγυπτιακή συλλογή του Αθηναϊκού.

Όχι όμως μόνο γι' αυτή. Στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Αθήνας εκτίθενται και κάποιοι πολιτιστικοί θησαυροί οι οποίοι αποσπάστηκαν από ξένη χώρα κατόπιν εισβολής και κατοχής από τον ελληνικό στρατό.

Την ιστορία ενός τέτοιου εκθέματος -μεταξύ πολλών άλλων- μπορούμε να διαβάσουμε στο πρόσφατο Εισ το όνομα του πολιτισμού. Η ιδεολογία των ανασκαφών στη Μικρά Ασία κατά την μικρασιατική κατοχήν υπό της Ελλάδος (1919-22) της Καλλιόπης Παυλή (Ισνάφι, Ιωάννινα 2014). Στο 7ο κεφάλαιο του βιβλίου, εξιστορείται η «περιήγηση του τμηματάρχη του Αρχαιολογικού τμήματος Κωνσταντίνου Κουρουνιώτη στο βιλαέτι της Προύσας και της Άγκυρας» (σ. 76) και ειδικότερα η επίσκεψή του στη Νύσσα, τις τελευταίες μέρες πριν από την κατάρρευση του μετώπου. Μια μικρή «εκστρατεία μέσα στην εκστρατεία» του ελληνικού ιμπεριαλισμού σε εδάφη στα οποία, όσο και αν το τραβήξουμε απ' τα μαλλιά, δεν μπορούσε να εγείρει κάποιες νόμιμες αξιώσεις (πέρα απ' αυτές που, ακριβώς, ήλπιζε να ανακαλύψει με αυτές τις αρχαιολογικές έρευνες, σύμφωνα με το επίσημα διακηρυγμένο ανασκαφικό πρόγραμμα).

Κατά την αποστολή του αυτή, την οποία επιτέλεσε με βάση την τελευταία λέξη της αποικιοκρατικής επιστήμης και ακολουθώντας πιστά την ευρωπαϊκή ρατσιστική αρχή περί ιεραρχίας των πολιτισμών, ο κ. τμηματάρχης ανακάλυψε μεταξύ άλλων «αγαλματίδιον παριστάνον όχι πλήρως διετή παιδιά, κρατούντα όχι άνευ κόπου σφικτά επί του στήθους μικρόν Μελιταίων κύνα» (ό.π. σ. 93· βλ. εικόνα).

Μαρμάρινο αγαλμάτιο παιδιού με σκύλο, το γνωστό ως «προσφυγάκι» που ανέσυρε ο Κωνσταντίνος Κουρουγιώτης από το Γεροντικό της Νύσσας. 1ος αιώνας π.Κ.Ε. Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο Αθήνας/αρ. εκθ. 3485.
Φωτογρ. Κ.Π. Δημοσιεύεται κατόπιν αδείας.

Το εύρημα προκάλεσε ταλαντεύσεις, οι οποίες κατά διασκεδαστικό τρόπο θυμίζουν αυτές που προκύπτουν σήμερα, μετά σχεδόν έναν αιώνα, γύρω από τα ευρήματα της Αμφίπολης. Του πότε είναι το αγαλματίδιο; Η αρχική εντύπωση του ίδιου του εθνικού αρχαιολόγου που το ανακάλυψε, (αντίστροφα απ' ό,τι στη σημερινή περίπτωση), ήταν ότι πρόκειται μάλλον για ρωμαϊκό εύρημα. Κατά τρόπο όμως αρκετά ανάλογο με τη σημερινή περίπτωση, η θεμελίωση αυτής της χρονολόγησης είχε ως βασικό κριτήριο όχι την εσωτερική λογική της ίδιας της (αυτοπροβαλλόμενης ως) επιστημονικής αρχαιολογίας, αλλά το πόσο τεχνικά άρτιο/ εντυπωσιακό ήταν το εύρημα: ο Κουρουνιώτης συμπέρανε ότι «η τραχύτητα στην έκφραση και ο αδέξιος σχηματισμός 'της εμφανιζομένης επί του μετώπου υπό την κουκούλαν κόμης' μαρτυρούσε ρωμαϊκή κατασκευή». Για την «κουκούλαν» αυτή, ο ίδιος ο αρχαιολόγος σημειώνει ότι «επεχωρίαζε ως σύνηθες κάλυμμα εν Φρυγία» (ό.π. σ. 94).

Τελικά βέβαια, όπως παρατηρεί με διακριτική ειρωνεία η συγγραφέας,

καλλιτεχνικές 'μετριότητες' φαίνεται σημειώνονταν και κατά την 'ιδανική' εποχή: στην Αθήνα το ειδώλιο χρονολογήθηκε στον πρώτο αι. π.Κ.Ε. Στην αίθουσα 30 του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου της Αθήνας αποτελεί μέχρι σήμερα μια μεταφορά του μικρασιάτη πρόσφυγα που νοσταλγεί την πατρίδα ή, αν το δούμε στο αυστηρό επιστημονικό πλαίσιο, ένα ακόμη εύρημα που απάχθηκε από τον φυσικό του χώρο, όπου μόνο μπορούσε να εννοιολογηθεί (ό.π.)

Η εσφαλμένη αρχική διάγνωση θα μπορούσε ίσως να δώσει λαβή σε όποιον ήθελε να κάνει σήμερα ειρωνικά σχόλια εις βάρος του τότε εθνικού αρχαιολόγου. Το κυριότερο όμως είναι το εξής: ότι, όπως προκύπτει, ο ελληνικός στρατός εισβολής και κατοχής, και ο επίδοξος απολογητής του, απέσπασαν από ένα μη ελληνικό έδαφος ένα μη ελληνικό (σύμφωνα με τα ίδια τα δικά τους κριτήρια) τέχνηργο, πραγματοποιώντας ανασκαφές για τις οποίες δεν είχαν πάρει άδεια από καμία αρχή που να ασκεί νομίμως κυριαρχία τότε -ή οποιαδήποτε άλλη στιγμή- στα εδάφη εκείνα, και το απέστειλαν στην πρωτεύουσα των δυνάμεων κατοχής, όπου και βρίσκεται μέχρι σήμερα.

Για τις δύο αυτές κατηγορίες αρχαιοτήτων, πέρα από την καθαρά νομική διάσταση, (η οποία εξάλλου καλύπτει -εάν καλύπτει- μόνο την πρώτη), δεν νομίζω ότι μπορούμε να βρούμε κάποιο ηθικού ή πολιτιστικού τύπου επιχείρημα που να δικαιολογεί την κατοχή τους από το ελληνικό κράτος. (Εκτός βέβαια και αν δεχθούμε τη **θεωρία του Μάρτιν Μπερνάλ** ότι ο **αρχαιοελληνικός πολιτισμός έχει αφροασιατικές ρίζες**. Απ' ό,τι ξέρω όμως η θεωρία αυτή αποτελεί ανάθεμα για το ελληνικό κράτος και τους διανοούμενους του).

Μήπως λοιπόν, για να είναι πιο πειστικό όταν ζητά να του επιστρέψουν τα «Ελγίνεια», το ελληνικό κράτος θα πρέπει να επιστρέψει τα «Κουρουνιώτεια», τα «Δημητρίεια» και τα «Ροστοβίτσεια»;

Πηγή: nomadicuniversality